

TEKSTY ŹRÓDŁOWE

PERSPEC+IVA

LEGNICKIE STUDIA TEOLOGICZNO-HISTORYCZNE

Rok XXIII 2024 nr 1 (44) s. 179-184

Ks. ADAM SZPOTAŃSKI*

POLSKIE DUCHOWIEŃSTWO EMIGRACYJNE OCZAMI APARATU BEZPIECZEŃSTWA. WYBRANE PRZYKŁADY

POLISH EMIGRANT CLERGY THROUGH THE EYES
OF THE SECURITY APPARATUS. SELECTED EXAMPLES

Abstract: The state security apparatus in the Polish People's Republic paid special attention to all socio-political activities of the Polish emigration. Among the many emigrant groups, the Security Service observed the Polish clergy as significant enemies of the system. Therefore, it undertook many actions aimed at gathering information and characterizing the activities of the Polish emigrant clergy.

Keywords: emigration, Polish clergy, enemies of the system.

Służby władz komunistycznych prowadziły szerokie rozpoznanie środowisk emigracyjnych, zwłaszcza w krajach zachodnich. W przypadku polskiej emigracji władza ludowa miała świadomość, że dla Polaków mieszkających poza ojczyzną ważnym znakiem polskiej tożsamości była kwestia tradycji i wiary. To był zawsze element charakterystyczny dla polskiej emigracji. Stąd też Służba Bezpieczeństwa starała się pozyskać jak najwięcej informacji na temat funkcjonowania ośrodków polonijnych także o charakterze religijnym.

W archiwum Instytutu Pamięci Narodowej zachowały się materiały dotyczące prowadzonych rozpracowań wobec zagranicznych punktów duszpasterskich oraz

* Ks. Adam Szpotański – prezbiter diecezji legnickiej; doktor (historia Kościoła); pracownik naukowy Oddziałowego Biura Badań Historycznych IPN we Wrocławiu; ORCID 0000-0003-3861-2304; e-mail: adam.szpotanski@ipn.gov.pl.

duchownych, którzy pełnili posługę religijną w tych miejscach. Składają się one m.in. z doniesień agenturalnych oraz charakterystyki duchownych. W jednostce o sygn. AIPN BU 0639/176 t. 1. Część dokumentu pt. *Informacja dot. polskiego kleru emigracyjnego, Warszawa, 10 III 1967 r.* na s. 85-90 można odnaleźć przykłady krótkich charakterystyk duchownych uznanych za najbardziej reakcyjnych wobec władzy ludowej oraz schemat funkcjonowania duszpasterstwa emigracyjnego.

1. WYKAZ WAŻNIEJSZYCH PRZEDSTAWICIELI REAKCYJNEGO KLERU EMIGRACYJNEGO

BOCHEŃSKI Józef – Szwajcaria, Fryburg

Zakonnik, dominikanin, profesor filozofii. Rektor Polskiej Misji Katolickiej w Szwajcarii. Założyciel i kierownik antykomunistycznego Instytutu Studiów Wschodnich – Europejskich we Fryburgu.

Bocheński jest autorem szeregu prac naukowych, w których prowadzi walkę z komunizmem. Jest długoletnim współpracownikiem „Wolnej Europy”. Prowadził wykłady na temat zagadnień komunizmu na Uniwersytecie Wolnej Europy w Strasburgu – Robertsau (Francja). Jako znany ekspert od spraw komunizmu bierze udział w różnego rodzaju konferencjach, kursach i zjazdach.

CHECHELSKI Józef – Watykan

Ksiądz, jezuita, polski spiker w Radiu Watykan. Audycje sekcji polskiej Radia Watykan poświęcone są przede wszystkim problematyce kościelnej i religijnej oraz stosunkom państwo – Kościół.

Ton poszczególnych audycji jest z reguły nieprzychylny wobec władz PRL i ich posunięć względem Kościoła i episkopatu. Ustawicznie lansowana jest teoria o rzekomych prześladowaniach Kościoła i religii katolickiej w Polsce.

KIRSCHKE Tadeusz – NRF

Ksiądz, redaktor audycji kościelnych i religijnych sekcji polskiej Radia Wolna Europa.

KWAŚNY Kazimierz – Francja

Ksiądz, rektor Polskiej Misji Katolickiej we Francji. Kwaśny bierze aktywny udział w organizowaniu akcji antykrajowych i antykomunistycznych, popierając angażowanie się podległych mu księży do tego rodzaju wystąpień.

Przed przyjazdem premiera Chruszczowa do Francji Kwaśny rozesłał apel do wszystkich księży emigracyjnych, aby odprawili mszę za „pomordowanych w Katyniu”. Zalecał do złożenia podpisów pod petycją, w której proszono de Gaulle’a, ażeby zechciał w rozmowach swoich z Chruszczowem „poruszyć sprawę wolności narodów za żelazną kurtyną”.

LUBOWIECKI Edward – NRF, Frankfurt n. Menem

Ksiądz, wizytator kanoniczny dla Polaków w Niemczech.

Lubowiecki współpracuje z antypolskim ośrodkiem rewizjonistycznym, tzw. zespołem seminariów dla przesiedleńców w Königstein (Taunus). Jako przewodniczący Komitetu Millenijnego na Niemcy w wytycznych skierowanych do organizatorów obchodów milenijnych na terenie NRF ks. Lubowiecki kładł główny nacisk na to, aby nie doszło do jakiegokolwiek współpracy ze Związkiem Polaków w Niemczech „Zgoda” (pozytywnie ustosunkowany do kraju i opowiadający się za współpracą z krajem).

MEYSZTOWICZ Walerian – Włochy, Rzym

Ksiądz, prałat, prezes Polskiego Instytutu Historycznego w Rzymie. Meyszto-wicz należy do grupy księży z terenu Włoch całkowicie popierających politykę Wyszyńskiego. W dniu 13 XI 1966 r. z okazji Święta 11-ego Listopada wygłosił w sali przy kościele św. Stanisława w Rzymie przemówienie. Gloryfikował okres międzywojenny, zakończył hasłem „walka trwa”.

MICHALSKI Bronisław – Anglia, Londyn

Ksiądz, prałat, naczelny kapelan Stowarzyszenia Kombatantów Polskich, biorący m.in. udział w zebraniach zarządu SPK w Belgii. Wrogi stosunek podległego mu kleru do PRL (wyrazem tego może być m.in. uchwała księży polskich z terenu Belgii z końca 1965 r.) przeciwko organizowaniu wycieczek do kraju należy przypisać w dużym stopniu aktywności ks. Rzepki.

STANISZEWSKI Władysław – Anglia, Londyn

Ksiądz, prałat, rektor Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii.

W przeszłości aktywnie uczestniczył w akcjach propagandowych wymierzonych przeciwko PRL. Po 1956 r. w wyniku zmian taktyki przez Wyszyńskiego, realizował przez pewien czas politykę nieangażowania się podległego mu kleru w działalność emigracyjnych ośrodków politycznych,

W ostatnich jednak latach przyjął znowu wrogą postawę wobec PRL. Tak np. poddał krytyce księży Marianów (prowadzone przez nich w Fawley Court pod Londynem gimnazjum polskie utrzymuje kontakt z krajem, korzysta z pomocy ambasady, wypożyczając książki, czasopisma itd.). Staniszewski uważa, że księża pozostali na emigracji nie po to, aby „kumać się z reżymem”, ale po to, by walczyć z nim.

STOPA A. – Francja

Ksiądz, redaktor tygodnika katolickiego wychodzącego w Paryżu – „Głosu Katolickiego”. Pismo ma charakter wyraźnie antykomunistyczny. Kiedy w grudniu 1962 r. i styczniu 1963 r. Europejska Federacja Polskich Kombatantów organizowała we Francji terenowe konferencje poświęcone akcji reżymu i sposobu jej zwalczania w zebraniach uczestniczył m.in. jako prelegent – ks. Stopa.

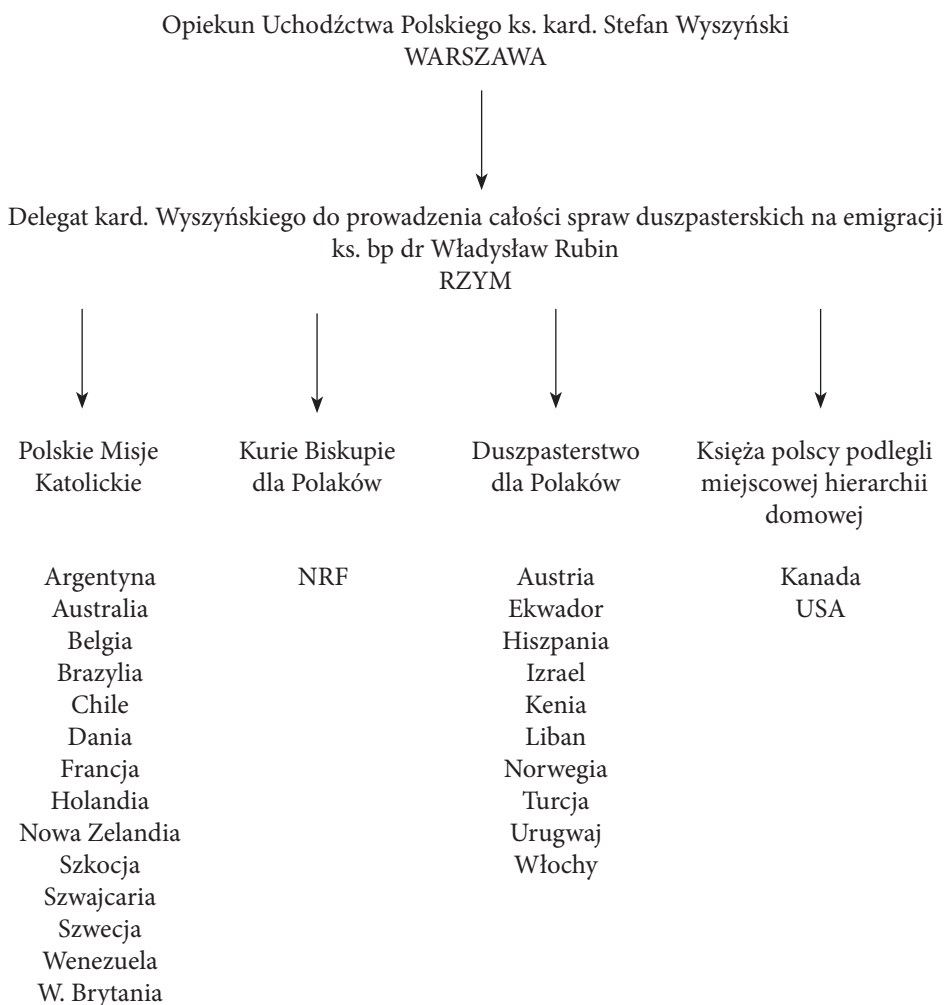
KRÓL Jan Józef – USA, Cleveland

Arcybiskup, kierownik archidiecezji filadelfijskiej w stanie Pensylwania. Wy różnia się szczególnie wrogą postawą wobec komunizmu i PRL. Swoim poglądom daje często wyraz na zjazdach, kongresach organizacji polonijnych, jak i przed mikrofonami RWE w swych wystąpieniach skierowanych do Polaków w kraju. 15 września 1963 r. w kazaniu wygłoszonym na otwarciu 34 zjazdu Związku Narodowego Polskiego w Filadelfii, Król wezwał Amerykanów polskiego pochodzenia do energicznej akcji na terenie Kongresu USA i na forum ONZ w obronie praw Kościoła i prawa Polaków do pełnej wolności religijnej w Polsce. Król oświadczył m.in., że „Na oczach całego świata i co gorzej na oczach całej Polonii Kościół w Polsce jest bezprzykładnie duszony”.

ABRAMOWICZ Alfred – USA, Chicago

Ksiądz, prałat, dyrektor Ligi Katolickiej Religijnej Pomocy Polsce (Liga organizuje zbiórki na rzecz episkopatu krajowego, przyczyniając się do tym do wzrostu żywotności aparatu kościelnego w Polsce). Po powrocie do Chicago napisał cykl artykułów na temat prześladowań religii, podając szereg „przykładów” aresztowania księży itd.

2. AKTUALNA STRUKTURA ORGANIZACYJNA POLSKIEGO KLERU EMIGRACYJNEGO

Streszczenie: Aparat bezpieczeństwa państwa w PRL zwracał szczególną uwagę na wszelką działalność społeczno-polityczną polskiej emigracji. Pośród wielu grup emigracyjnych Służba Bezpieczeństwa uznawała za istotnych wrogów systemu polskie duchowieństwo. Stąd też podejmowała wiele działań mających na celu zebranie informacji i scharakteryzowanie aktywności polskiego kleru emigracyjnego.

Słowa kluczowe: Emigracja, polskie duchowieństwo, wrogowie systemu.

